

Μιτεράν ή Κάλντορ;

Οι ΗΠΑ είναι αποτέλεσμα κρίσεων. Χωρίς την κρίση χρέους που δημιούργησε η Αμερικανική Επανάσταση, χωρίς την σύγκρουση Βορρά-Νότου για τις μεταβιβάσεις εισοδήματος από τον πλούσιο Νότο στον φτωχότερο Βορρά, χωρίς τις φούσκες που έσκαγαν περίπου ανά οκταετία κατά την διάρκεια του 19^{ου} αιώνα (όταν τετραπέρατοι «επιχειρηματίες» έπειθαν ανόητους επενδυτές να βάζουν ό,τι είχαν και δεν είχαν στις σιδηροδρομικές εταιρείες), χωρίς την φούσκα της δεκαετίας του 1920 που οδήγησε στο Κραχ του 1929 και στην δημιουργία μιας πραγματικής ομοσπονδιακής κυβέρνησης υπό τον Ρούσβελτ το 1932, ... χωρίς όλες αυτές τις καταστροφές, η Αμερική δεν θα είχε ενοποιηθεί στον βαθμό που της επέτρεψε να αναδειχθεί, εν τέλει, ως υπερδύναμη.

Πολλοί θέλουμε να πιστεύουμε ότι κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και στην Ευρώπη σήμερα: βιώνουμε μια Κρίση, κάνουμε το ένα λάθος μετά το άλλο αλλά, στο τέλος, κάποιος ευρωπαίος Χάμιλτον ή Ρούσβελτ θα βρεθεί να προτάξει μια σειρά από αρχές που θα ασπαστούμε δημιουργώντας και από την δική μας πλευρά του Ατλαντικού τις δικές μας Ενωμένες Πολιτείες της Ευρώπης.

Πράγματι, οι δημιουργοί της Ευρωζώνης έτσι σκέφτονταν. Δεν είχαν αυταπάτες. Γνώριζαν ότι το κοινό νόμισμα που έχτιζαν χιζόταν σε σαθρά θεμέλια. Τόσο σαθρά που με την πρώτη σοβαρή Κρίση θα άρχιζαν να καταρρέουν. Έχω ξανα-αφηγηθεί την ιστορία μιας συνάντησης, στις Βρυξέλλες, στην οποία συμμετείχαν οι Μιτεράν, και Ντελόρ, με στόχο να πείσει ο τελευταίος (ως Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) τον Πρόεδρο της Γαλλίας για την αναγκαιότητα της εισαγωγής ευρωμολόγων από την απαρχή της νομισματικής ένωσης – και μάλιστα με στόχο την άντληση από τις κεφαλαιαγορές χρημάτων για αναπτυξιακά έργα. Αυτόπτης μάρτυρας της συζήτησης (συνάδελφός μου που συμβούλευε τότε τον Ντελόρ) μου περιέγραψε την εξής στιχομυθία: Αφού άκουσε τον Ντελόρ για σαράντα λεπτά της ώρας να επιχειρηματολογεί υπέρ των αναπτυξιακών ευρωμολόγων, ο Μιτεράν το σκέφτηκε λίγο και, μετά από πέντε λεπτά σιγής, του απάντησε: «Έχεις απόλυτο δίκιο Ζακ. Αυτό πρέπει να κάνουμε για να οχυρωθεί το κοινό νόμισμα. Δεν θα το κάνουμε όμως. Βλέπεις, ο Χέλμουτ κι εγώ (σημ. εννοούσε τον Γερμανό Καγκελάριο Κολ) μπορεί να έχουμε την πολιτική ισχύ να «δέσουμε» νομισματικά τις χώρες μας αλλά, δυστυχώς, δεν έχουμε την ισχύ να δημιουργήσουμε κοινό χρέος. Όμως, μην ανησυχείς Ζακ. Όταν σε δέκα με δεκαπέντε χρόνια θα έρθει μια μεγάλη κρίση, οι πολιτικοί που θα βρίσκονται τότε στις θέσεις μας, θα βρεθούν προ ενός μεγάλου διλήμματος: είτε να κάνουν αυτό που δεν κάνουμε τώρα, δηλαδή αυτό που προτείνεις, είτε να αφήσουν το ευρώ να διαλυθεί.»

Τόσο ο Μιτεράν όσο κι ο Ντελόρ πίστευαν πραγματικά ότι έτσι ήταν τα πράγματα. Πως όταν ο κόμπος έρθει στο χτένι, οι ευρωπαίοι ηγέτες θα έκαναν αυτό που χρειάζεται. Πολλοί θέλουν να το πιστεύουν ακόμα. Βλέπουν την δημιουργία του μηχανισμού στήριξης (ESM), τις πρόσφατες κινήσεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, τα ελληνικά δάνεια που επιμηκύνονται, και

θεωρούν ότι αργά αλλά σταθερά η Ευρώπη μιμείται τις ΗΠΑ και, μέσα από τις κρίσεις και τα λάθη, οδηγείται στην ενοποίηση. Μακάρι να είναι έτσι. Δεν πρέπει όμως να το πέρνουμε ως δεδομένο. Η δική μου ανάγνωση, π.χ., είναι ότι συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο. Ότι σιγά-σιγά η Ευρώπη αποδομείται. Και πως ο Μιτεράν, τελικά, είχε μεν δίκιο ότι οι διαδοχοί του θα ετίθεντο προ φρικώδους διλήμματος αλλά ότι είχε άδικο ως προς το τι θα αποφάσιζαν: Είναι πολύ πιθανόν οι αποφάσεις τους να οδηγήσουν όχι σε λύσεις σαν εκείνες που πρέσβευε ο Ντελόρ αλλά στην διάλυση της Ευρωζώνης και, τότε αναπόφευκτα, της Ευρωπαϊκής Ιδέας.

Ο Μιτεράν ήταν σαφέστατα προφητικός. Δεν ήταν όμως ο μόνος. Ο Νίκολας Κάλντορ, καθηγητής οικονομικών στο Cambridge για πολλά χρόνια και ιδιαίτερα φιλο-ευρωπαϊστής, είχε γράψει το... 1971 το εξής όσον αφορά το αντίκτυπο που θα είχε για την Ευρώπη η δημιουργία κοινού νομίσματος χωρίς πρώτα την δημιουργία εργαλείων που προαπαιτούσαν έναν βαθμό πολιτικής ένωσης (εργαλεία όπως εκείνα που πρότεινε ο Ντελόρ στον Μιτεράν):

«...αποτελεί επικίνδυνο σφάλμα το να πιστεύει κανείς ότι μια νομισματική και οικονομική ένωση μπορεί να προϋπάρξει της πολιτικής ένωσης ή ότι θα λειτουργήσει (χρησιμοποιώντας την φράση της Έκθεσης Βέρνερ) 'ως προζύμι για την εξέλιξη μιας πολιτικής ένωσης χωρίς την οποία, μακροπρόθεσμα, δεν θα μπορεί να λειτουργήσει'. Γιατί αν η δημιουργία μιας νομισματικής ένωσης με Κοινοτική Εποπτεία επί των εθνικών προϋπολογισμών δημιουργεί πιέσεις που θα φέρουν την κατάρρευση ολόκληρου του συστήματος, τότε μια τέτοια νομισματική ένωση θα αποτρέψει την πολιτική ένωση, αντί να την προωθήσει.»
(*)

Ποιος νομίζετε ότι ήταν περισσότερο προφητικός; Μιλώντας προσωπικά, για αρκετό καιρό πίστευα ότι ο Μιτεράν θα αποδεικνυόταν προφητικότερος. Τώρα, παρακολουθώντας την φαρσοκωμωδία των διάφορων Συνόδων Κορυφής, κλείνω προς τον Κάλντορ...

(*) «*The Dynamic Effects Of The Common Market*», *New Statesman*, 12 Μαρτίου 1971.